

УДК 336.66

Бондаренко О. М.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і аудиту

Іванова А. В.

здобувач вищої освіти, першого (бакалаврського) рівня спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

ОПП «Облік і аудит»

Національний авіаційний університет (м. Київ)

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК ТА ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Досліджено питання фінансового обліку та відображення у звітності власного капіталу підприємства. Розкрито основні поняття, види та форми власного капіталу, порядок його формування та використання. Розглянуто відображення власного капіталу у фінансовій звітності, зокрема у Балансі (Звіті про фінансовий стан) та Звіті про власний капітал.

Ключові слова. Власний капітал, звітність, підприємство, рахунок, фінансовий облік.

Власний капітал є одним із найважливіших елементів фінансової звітності підприємства. Він характеризує фінансову стійкість підприємства та його здатність до самофінансування. Тому правильне відображення власного капіталу у звітності є основним завданням для бухгалтерів.

Власний капітал є важливим об'єктом не тільки для підприємства та його діяльності, а й для його бухгалтерського обліку. Він формується на початковій стадії роботи компанії та може змінюватися протягом усього періоду його існування. Головним завданням підприємництва є зростання власного капіталу, що включає в себе ефективну господарську діяльність, міцну фінансову стійкість, досягнення поставлених цілей та отримання прибутку.

Дану тему з фінансового обліку активно досліджували вітчизняні вчені та дослідники. Однак це питання залишається відкритим, адже людство має можливість вдосконалювати поточні методи відображення у звітності власного капіталу або шукати нові.

Загалом, капітал можна окреслити як економічний ресурс, який використовується для виробництва готової продукції для її подальшого продажу, або надання робіт та послуг, тобто для ведення підприємницької діяльності. Він може включати основні засоби, наприклад, земельну ділянку, будівлі та різного роду обладнання; нематеріальні активи, такі як комп'ютерні програми, авторське право тощо; запаси, приміром, готова продукція, та інші активи.

За джерелами формування капітал будь-якої компанії можна поділити на власний та позиковий.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV, зі змінами та доповненнями [1], а також Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. №73, зі змінами та доповненнями [2], власний капітал – це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства. Тобто це ресурси підприємства, які не були одержані в позику. Відповідно, позиковий капітал являє собою ресурси, що компанія одержала в борг, а тому має їх повернути у визначений термін. Прикладом такого капіталу є довгостроковий кредит банку.

Власний капітал містить вкладення засновників (власників) підприємства або його акціонерів, а також може включати нерозподілені прибутки (непокриті збитки), які є результатом минулих подій. Він є джерелом фінансування діяльності компанії. Власний капітал також показує ступінь контролю власників або акціонерів над нею.

Власний капітал поділяється на складові, однією з яких є зареєстрований (пайовий) капітал, який, у свою чергу, включає статутний, пайовий та інший зареєстрований капітал.

Внесками до статутного капіталу господарського товариства можуть бути кошти, цінні папери, інші майнові цінності або права, які мають грошову вартість, якщо інше не передбачено законодавством. Ціннісна оцінка внеску учасника такого товариства відбувається за домовленістю сторін, а у випадках, передбачених законом, може підлягати незалежній експертній перевірці [4].

Власний капітал суб'єкта господарської діяльності охоплює різні джерела його ресурсів, які можуть відрізнятися за економічним змістом, принципами формування та використання. Це розмежування є корисним для осіб, які вивчають фінансову звітність та аналізують діяльність потрібного підприємства. Питома вага власного капіталу у структурі пасиву Балансу (Форма №1) вказує на поточний фінансовий стан цього підприємства.

Рахунки Класу 4 Плану рахунків бухгалтерського обліку призначені для підсумовування даних про власний капітал та забезпечення зобов'язань. Усі рахунки цього Класу, окрім 45 та 46, вважаються пасивними. Два названих винятки є контрпасивними рахунками (за дебетом – збільшення, за кредитом – зменшення), оскільки їхня поведінка нагадує активні рахунки.

Операції, пов'язані з власним капіталом, описуються у регістрах синтетичного та аналітичного обліку в Журналі 7 за журнальною формою ведення бухгалтерського обліку, а окремі Відомості 7.1, 7.2 та 7.3 відображають аналітичні дані щодо деяких складників власного капіталу [4].

Фінансова звітність являє собою послідовне відображення фінансового стану та фінансових результатів підприємства, а отже, й надання відомостей про становище власного капіталу. Така інформація, безумовно, є важливою для учасників та зацікавлених сторін, щоб вони, відповідно до неї, приймали виважені рішення, які позитивно впливатимуть на ефективність використання власного капіталу.

Деталі про власний капітал знайшли своє відображення в окремому розділі Балансу (Звіт про фінансовий стан, Форма №1), що має на меті розкриття інформації щодо окремих складових власного капіталу, які показано в пасиві Балансу, в Розділі I «Власний капітал». Проте існує також окремий детальний Звіт про власний капітал (Форма №4), який фіксує специфічні зміни компонентів власного капіталу протягом звітного періоду.

Інформація про власний капітал також враховується у Звіті про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід, Форма №2), а конкретно – у Розділі II «Сукупний дохід». Сукупний дохід являє собою зміни у власному капіталі за звітний період, які є результатами господарських операцій та інших подій (за винятком змін капіталу, пов'язаних з операціями з власниками) [3, с. 148].

При заповненні Звіту про власний капітал деякі відомості вносяться із вказаних звітів, а саме:

- Залишки за різновидами власного капіталу за обидва періоди беруться з Балансу;

- Чистий прибуток та інший сукупний дохід переносяться зі Звіту про фінансові результати.

Отже, фінансова звітність вміщує ключову для управління інформацію, тобто показує якісні та кількісні показники фінансової та господарської діяльності, чим підкреслює свою важливість для суб'єкта господарювання і зовнішніх та внутрішніх користувачів, особливо, якщо це стосується власного капіталу – найголовнішого ресурсу, без якого неможливо навіть просто створити підприємство.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/996-14#Text> (дата звернення: 22.11.2023).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 22.11.2023).

3. Іщенко Я. П., Галайда Л. В. *Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства*: стаття. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/1/39.pdf (дата звернення: 22.11.2023).

4. Любар О. О. *Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку власного капіталу*: стаття. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/101.pdf (дата звернення: 22.11.2023).